

És una
promoció
de
L'OBRA CULTURAL
de la

**Caixa d'Estalvis
de Manresa**

**PREGÓ
DE LA
LLUM 1979**

PREGÓ

de les FESTES DE LA "MISTERIOSA LLUM"
pronunciat al Saló del Consistori de la Casa de la
Ciutat, de Manresa, el dia 10 de Febrer de 1979, per

JOSEP Mª JORBA I PUIGSUBIRÀ

MANRESA
Reial Confraria de la SS. Trinitat
1979

PREGÓ

MOLT IL.LUSTRE SENYOR ALCALDE.
EXCEL.LENTÍSSIMA CORPORACIÓ MUNICIPAL.
IL.LUSTRÍSSIMS SENYORS
SENYORES I SENYORS:

Vull que rebi tothom, en primer lloc, la meva afectuosa salutació i el meu agraïment per la distinció que m'heu fet, en concedir-me aquest any, el gran honor que representa per a mi l'encomanar-me el Pregó de les Festes de la Misteriosa Llum de Manresa, que des de fa tants anys es celebren.

Haig de donar les gràcies als Administradors de la Llum, Hospitalitat de Ntra. Sra. de Lourdes dedicada a fer més suportable la vida dels malalts i desvalguts de la Comarca, i que m'ha ofert aquesta oportunitat de dirigir-me a vosaltres que m'omple d'orgull i d'emoció.

Edició patrocinada per

Caixa d'Estalvis de Manresa

Sé que no sóc la persona més indicada per a aquest acte. Sé que n'hi ha moltes, amb més mèrits que jo per a accomplir-la. Tampoc no sóc home de lletres per a poder fer una exposició brillant i literària, però en canvi us haig de dir que tinc una il·lusió, un entusiasme i un amor a Manresa que potser compensaran la meva falta de preparació i em permetran dirigir-me a vosaltres, això sí, amb tota espontaneïtat i amb un llenguatge sincer i clar.

Tots els qui em coneixeu sabeu que des de fa molts anys visc lluny de Manresa i fora de la meva estimada Catalunya; però aquest fet, en lloc d'afeblir els meus sentiments, els afiança i sensibilitza molt més segurament que als qui teniu la sort de viure aquí en permanència. És per això que la meva emoció i agraïment són incomparables en permetre'm participar en aquesta solemne celebració, tan entranyable i tan arrelada en els cors dels manresans des de segles ençà.

Crec que és obligat en aquest acte fer una recordança dels esdeveniments més importants, discutits o no, ocorreguts el 21 de febrer de 1345, data de la nostra Gran Festa.

És molt difícil situar-se, mentalitzar-se i poder comprendre la manera de pensar i actuar de la gent de fa més de sis-cents anys. Per molt que ens hi esforcem no ho aconseguirem mai amb exactitud. Procurarem intentar-ho, fiats del conjunt de la Història i dels escrits i documents que s'han conservat fins els nostres dies.

Regnava Pere III de Catalunya i IV d'Aragó el Cerimoniós o "del Punyalel": els moros pràcticament estaven derrotats després de la batalla del Salado (1340) i ja no eren problema per als reis cristians, que es varen dedicar més a les seves lluites internes i de família i a consolidar els seus estats. Però la liquidació i consolidació de la Reconquesta comportava uns canvis importants en l'estructuració de la societat. Es sortia de l'Edat Mitjana i el feudalisme desapareixia, els nobles perdien influència, en no ésser tan necessàries les seves mainades, augmentava la del Rei i el poble, i es començava a formar un concepte i una consciència de nació.

Però el que predominava per damunt de tot era l'ideal religiós. El Papa, que intervenia directament en els tractats i en la distribució de les terres conquistades i abans de conquerir-les, era el Cap i àrbitre de tots els reis cristians, que estaven obligats a obeir-lo. La nacionalitat tal com l'entenem avui es substituïa per la Religió. Les autèntiques guerres eren únicament les religioses i les altres, no deixaven d'ésser petites lluites entre família i germans.

Des de començaments del segle XIV Manresa devia gaudir d'una gran prosperitat i pau després de les intranquil·litats, guerres, destruccions, invasions i incursions morisques continuades del segle anterior. Les guerres amb els prínceps cristians, tant si eren francesos o navarresos com castellans, eren considerades dintre de la normalitat. Per altra part, ja es començaven a utilitzar amb més freqüència les tropes mercenàries i més especialitzades en la guerra.

Recordem que a l'any 1343 Pere III s'apoderà de les Balears a costa del seu cunyat Jaume III, feudatari seu, que, per cert, residí a Manresa algun temps, i al 1344 s'anexionà el Rosselló definitivament. És a dir, aquests esdeveniments tan importants ocorrien precisament durant el plet que Manresa tenia amb el Bisbat de Vic i per tant amb l'Església, i tanmateix les ocupacions i preocupacions realment trascendentals que tenia el Rei no li van impedir prendre's un interès personal en el curs del plet i defensar els drets de la Ciutat.

Aquesta prosperitat que devia gaudir Manresa abans del plet de la séquia crec que es pot assegurar tenint en compte un fet que, al meu entendre, no s'ha estudiat suficientment ni se n'han tret les conclusions que jo calificaria de concloents per a demostrar l'autenticitat del Místeri de la Llum.

Es tracta del següent: la construcció de l'Església del Carme en l'any 1308, la de St. Domènec al 1318 i la Seu al 1328. Fixeu-vos bé en les dates: cada deu anys una església, el que significa una autèntica planificació i programació, però també demostra una vitalitat i una religiositat extraordinàries i una veritable reconstrucció de Manresa després de la Reconquesta ja que, fins on sabem, van ser les primeres esglésies d'importància construïdes a Manresa.

Sembla impossible que una ciutat que no podia passar com a màxim de cinc mil habitants fos capaç de programar i de construir, com realment va fer-ho, una església cada deu anys; i no edificis normals sinó veritables monuments, autèntiques catedrals, excepte, està clar, la Seu, que tots sabem que va trigar molts més anys. Però estic segur que deixar la construcció de la Seu com a última etapa formava part de la pròpia planificació en tractar-se d'una obra molt més ambiciosa, transcendent i culminant; la seva durada no es podia preveure ni convenia limitar-la en el temps. Malgrat tot, es va començar l'any 1328.

Això ens porta a la conclusió més important en relació amb el Místeri de la Llum, que és on volia venir: l'Església del Carme estava totalment construïda a l'any 1345. És més, asseguraria que ho estava ja abans

del 1318. Per què? Molt senzill, perquè en aquesta data es comença a construir l'Església de St. Domènec i és inconcebible que amb els mitjans d'aleshores, amb la poca població i amb la manca de gent especialitzada, picapedrers, escultors, mestres artesans, etc., es pogués escometre simultàniament més d'una església monumental.

Volia arribar a aquesta conclusió, com us deia abans, perquè un dels principals arguments dels qui neguen rotundament la tradició de la Llum, és precisament que el Carme no estava construït a l'any 1345 esgrimint com a prova fulls de paga de mestres d'obres de dates posteriors que només mencionen una capella però no el nom de l'Església, és a dir que pot correspondre a la construcció d'una de les capelles de la Seu, que en aquells moments sí es construïa, i, segurament, molt avançada, doncs uns quants anys després (1372) es feia el trasllat solemne dels Còssos Sants desde S. Fruitós a la Seu.

Resumint: tenim a Manresa amb una expansió desbordant, amb una activitat constructora inaudita, inconcebible gairebé per a nosaltres, i en aquest moment comencen les calamitats: anys continuats de sequedat en una època en què tota la riquesa venia del camp, agreujats, és de suposar, per l'augment de població després d'una època de prosperitat i de treballs de construccions de tota mena, no solament esglésies, de gent de fora: treballadors, artesans, comerciants, etc.

Després de tres anys de sequedat sense precedents la misèria i la desolació s'apoderaven de la població; i és llavors, a l'any 1339, quan els Consellers decideixen la construcció de la sèquia per resoldre definitivament i per segles el problema endèmic de la falta d'aigua. Es mobilitzaren immediatament. Comissionistes es presentaren al Rei amb el projecte, que va ser autoritzat de seguida amb tota classe de facilitats, prerrogatives i privilegis. Això també demostra que, malgrat les calamitats, la potència creativa i econòmica de la comunitat era molt gran en atrevir-se a fer una obra tan ambiciosa i costosa.

Tots sabem el que va passar després: oposició rabiosa i intransigent de la Mitra a que el canal passés per les seves terres, a pesar de l'autorització Reial sense cap limitació, excepte les indemnitzacions pertinents. Per fi l'Excomunió dels Consellers de la Ciutat i l'Interdit de tota la població, que significava gairebé una excomunió col·lectiva sense precedents en qüestions civils. Podem imaginar-nos la consternació de la gent en una època en què creien fermament que això representava la condemció eterna, i de moment ho era civilment i socialment en separar-se del Cos de l'Església.

El predomini absolut de l'Església queda demostrat per la impossibilitat de reacció dels ciutadans, que quedaren abatuts i resignats sense accés a l'apel·lació. També demostra el seny i la sensatesa dels manresans de llavors.

Aquest Interdit durà més de cinc anys, fins el 21 de febrer de 1345, que avui commemorem.

Però, què és el que va succeir realment en aquesta data? Amb certesa absoluta no ho sabrem mai, per la senzilla raó que la Història no és una ciència exacta i quan s'entra a discutir detalls de fets històrics considerats indiscutibles en els aspectes bàsics, sempre hi ha unes divergències molt acusades en les interpretacions, encara més quan s'hi troben l'apassionament i la polèmica. Si de fets actuals que hem viscut i dels quals hem sigut testimonis ens donen versions contradictòries, què serà d'esdeveniments passats més de sis-cents anys enrera?

Bé, en quant a la Llum tenim una tradició indiscutible de segles, una realitat que està aquí, que tots els manresans sabem i la sabem millor com més anys tenim perquè ens n'han parlada els pares, avis i besavis des de petits: Estant reunits els fidels a l'Església del Carme van veure venir des de Montserrat una Llum resplendent com un globus de foc que apagava la llum del Sol i entrar majestuosament per la finestra de la façana principal, parar-se sobre l'Altar Major, a la creu de l'absida, dividir-se després en tres: el primer tal com estava i els altres dos, un a la Capella de la Sta. Trinitat i l'altre a la del Salvador. Tocaren soles les campanes passats uns pocs minuts es tornaren a reunir i se n'anaren a Montserrat pel mateix camí.

Totes les tradicions són molt fàcils d'impugnar: deformacions, exageracions per la imaginació fervorosa de la gent, negar, fins i tot, el propi esdeveniment si no està respallat i avalat per algun document autèntic; i aquest és el cas de la Llum. Poques vegades la tradició queda tan ben lligada amb un document històric, l'autenticitat del qual ningú no ha negat.

Es tracta de "L'Acte autèntic de la Llum" que es conserva a l'Arxiu Municipal de Manresa, escrit en llatí el dia 13 de Març de 1345 i fet pel notari Pere Pulcrosolano (Bellsolà), que dona fe del testimoni de diverses persones, trenta-tres homes i cinquanta-dues dones, que signen el document i que diuen: "Que estant a l'Església del Carme prop de l'Altar de la Santíssima Trinitat el dia 9 de les Kalendes de Març (21 de febrer) de dit

any, vigília de la Cadira de S. Pere, després de la sortida del Sol vegeren (oculata fide) a la Capella de dit Altar *una flama o signe clar* i fulgent semblant a una estrella; que sorgí de dita Capella i pujà suaument i sense precipitació fins a la volta de dita Capella; que anaren de pressa, dites persones, a avisar els frares i que *es tocà* la campana major de dita Església i els frares cantaren la Salve Regina; que allí vegeren el prodigi i cantaren els versets; que aquella *flama o signe clar i lluminós* (repeteix) aparegué a dita Església i baixà pausadament a dit Altar de la S. Trinitat; i després sortí de dita Capella i se'n pujà fins a la volta principal de l'Església; i després sortí d'allí i pujà a la Capella de la Sta. Creu i Sant Salvador; i des d'aleshores no vegeren més el signe, flama o prodigi".

És a dir, una acta notarial feta vint dies després de l'esdeveniment. Diu el Rnd. P. J. Oriol que "és el document més ferm que coneixem per a provar històricament la veritat del fet de la Misteriosa Llum".

Remarquem la concisió i brevetat del document i també la gran diferència amb la tradició: No es parla de globus de foc que venen de Montserrat ni de partides i retorns, sinó simplement d'*una flama o signe clar i fulgent* semblant a una estrella, que sorgí de la Capella i es desplaçà a les altres i per fi va desaparèixer. Tampoc no tocaren soles les campanes, van ser els frares que van tocar la campana major. Ni tampoc no es parla de miracle, sinó de prodigi, en uns temps de gran exaltació religiosa. La mateixa moderació del document li dona més autenticitat.

Per altra banda, és difícil creure que vuitanta-cinc persones estiguessin disposades a afirmar solemnement un fet completament inventat i, posats a inventar, haurien ideat una cosa molt més contundent i més espectacular.

Jo crec que hem de donar per provat que aquells manresans van veure realment i de bona fe una cosa extraordinària, que en aquella època no tenia més explicació que la sobrenatural.

També és sorprenent que, a partir d'aquell moment, va haver un canvi total de la situació conflictiva amb la Mitra de Vic; no sols es resol el plet immediatament a favor de Manresa, sino que s'aconsegueixen també molts més avantatges que els atorgats abans, com poder *prendre tota* l'aigua del Llobregat si calgués, sancions severíssimes als qui s'oposessin a l'obra, etc. I, el que és més significatiu, de tot amb la intervenció directa del Papa Climent VI i el Rei Pere III que van ratificar i signar el nou privilegi, cosa qu no era necessària normalment segons tots els historiadors.

No cal dir també que les excomunions i l'interdit foren revocats de seguida.

Un altre fet simptomàtic fou la Fundació, pocs dies després d'aquell 21 de febrer, de la Confraria de la Sta. Trinitat, que encara existeix, doncs el Prodigi era, clarament, una exaltació del Misteri de la Santíssima Trinitat.

Tot això no podia ésser efecte de la casualitat. Havia de trobar-s'hi una causa determinant i decisiva que tothom va acatar i no podia ésser altra que el Prodigi de la Llum del 21 de febrer de 1345.

Els temps canvien, la societat evoluciona continuament i a fets que fa més de sis segles es consideraven sobrenaturals, potser avui, amb el domini de la tècnica, hi trobaríem moltes explicacions. També canvien els homes i les generacions, però no en les característiques fonamentals i bàsiques com són el caràcter, les forces de l'ànima, la intel·ligència.

Els manresans varen demostrar posseir una fortalesa d'esperit, una entesa, una intel·ligència i una voluntat i seny fora del comú. I això és permanent; així som ara també, ho hem sigut sempre i queda ben acreditat amb els fets més rellevants de la nostra història posterior: la crema pública del paper segellat a la Plaça Major, quan Napoleon exigia la submissió de Manresa; un veritable desafiament a l'exèrcit que dominava Europa, amb la culminació de la Batalla del Bruc, orgull de tots els manresans. Vol dir que també som capaços d'heroisme i de patriotisme quan es tracta de defensar la nostra terra.

En fi, què més us puc dir de Manresa i els manresans que no sapigueu. En quant a cultura hem tingut il·lustres homes de ciència, historiadors, juristes eminents, com els qui van elaborar les Bases de Manresa (1892) que han servit de norma i lliçó per a constituir després els Estatuts Autònoms de tot Catalunya.

Hem tingut prelats il·lustres, prova de la profunda religiositat de la nostra comarca, que persisteix actualment amb un sentit sempre modern i evolutiu.

Intencionalment he deixat pel final aquests homes que són imprescindibles en la vida dels pobles, els qui són lliures d'esperit, els qui ens omplen el cor d'alegria, els qui glosen els miracles permanents de la vida, diària del camp, de les flors, de les muntanyes, de l'amor i del nostres sentiments.

Em refereixo, és clar, als poetes que també n'hem tingut, i bons, com Lluís de Pons i Fuster i Antoni Camp i Fabrès, de qui es aquesta poesia:

Verdor trau de la pluja,-
flors de las soleyadas,
y fruyt gustós, novell,-
trau l'arbre del empelt;
mes la fecunda sava,-
la vida vigorosa
la xucla de la soca,-
la soca de l'arrel.

La patria son las lleys-
y las costums: un poble
sens'avior, com arbre-
que no té arrels, es mort:

si hi ha un poble, que vil,-
renegue de sa historia,
¡muyra aquest poble infame,-
qu'aixís declara bort!

Alsáus, alsáus, eixiu,-
aquells qui de la patria
en ignoradas llars-
colgat lo foch guardáu:
y al aura dórient,-del gran jorn
missatjera,
de la sagrada teya-
lo flamall abrandáu.

Revisquen las virtuts-
ja que reviu la llengua;
revisquen las antiguas-
costums per tot arréu:
si un poble volem ésser,-
com sempre es estat, sia:
Noble, lliure, senzill,-
creyent, com l'ha fet Deu.

En aquests altres versos faig referència a la meva estimada Manresa

Si me'n vaig ben lluny de tu
No cauràs en oblidança
A dintre meu et vull dur
Com una clara esperança

Moltes grà